

Előfizetési ár

„MAGYAR DOHÁNYUJSÁG”-ra

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalványval minden
postahivatalnál eszközölhető.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest,

VI., Podmaniczky-utca 1.

MAGYAR

DOHÁNYUJSÁG.

Előfizetési ár

„MAGYAR DOHÁNYUJSÁG”-ra

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalványval minden
postahivatalnál eszközölhető.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI. Podmaniczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal és az ország
minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége.

Feladó szerkesztő és lapfajdos: **Daróczy Vilmos.**
Társzerkesztő: **Levay Károly Oswald.**

Hirdetések: Negyed oldal 10 frt.; kisebb hirdetések
minden petit sor 4 kr.

TARTALOM: Dohánykapálás. *Daróczy Vilmos* tól. — Dohányföldözés. *D. V.* — A szivargyártásról. *Irta: Kazay Reszó,* dohánygyári aligazgató Budapesten. (Folyt.) — A talaj és trágya hatása a dohányegésére. *Hreblyay Emittől.* — A dohánytermelés és ennek jövője, Sumatra és Jáva szigetén. *Közl: D. V.* — A dohányüzlet az 1890-ik évben. *Herszög M. L. és társa* jelentése. (Folyt. és vége). — A dohánynak raktári kezelése. *Daróczy Vilmostól.* — Levelezések. — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

TÁRCSA: A zágrábi dohánygyár. *Irta: R.*

Teljes tisztelettel ismételve felkérjük mindazon t. előfizetőinket, a kik az előfizetéssel már régebben hátralékban vannak, hogy hátralékaikat mielőbb kiegyenlíteni- és — azokkal együtt, akiknek előfizetésük részben az első évnegyed végén, részben az idő szerint már lejárt: — az előfizetést megújítani sziveskedjenek, — mert nem szeretnénk a hátralékosainak külön felhívás küldésével terhökre lenni. de — a lapunk tartalmának meggyöbbitása folytán tetemesen emelkedett kiadási költségek és az előfizetőinkkel szemben szivesen elváltat erkölcsi kötelezettségünknek mi is csak úgy felelhetünk meg, ha t. előfizetőink, a lapnak — különben is oly mérsékelt — megrendelési árát, a maga idejében méltóztatnak be-küldeni.

Egyuttal arra is felkérjük lapunk barátait és a termelő közönséget, hogy a palánták állásáról, s az ültetés eredményéről és általában a termelés körüli észleleteikről, minél gyakrabban és minél számosabban, sziveskedjenek lapunkat értesíteni, — hogy a „Magyar Dohány-ujság” mindenkor biztos és hű képet nyújthasson a hazai dohánytermelés minden mozanatáról, az összes érdekeltek okulására.

Dohánykapálás.

A világ minden államában, ahol csak dohánytermeléssel foglalkoznak, a kapálásra mindenütt fölötté nagy súlyt fektetnek.

A kapálásnak különböző nemei vannak, u. m. garaszolás, sima kapálás és oromra kapálás vagyis halmozás.

Hogy hányszor kell a dohányt megkapálni: azt nem lehet határozottan megállapítani, mert az főleg a talajtól és az időjárásról függ, e tekintetben tehát azt kell szem előtt tartani, hogy a dohánypalánta mindig gyommentes legyen, mert a tiszta porhanyós földben, kapa alatt nő legszebben a dohány.

A helyes kapálás célja és egyik fő tényezője annak, hogy dohányunk mennyiségét szaporítsa, a minőségét pedig javítsa, — mert ha csak egyik kapálással is elkészítjük, vagy azt éppen elmulasztjuk,

nánk: a dohánytermés eredménye ugy a mennyiség mint a minőség tekintetében okvetlenül rosszabb lenne, vagy legalább is igen nagy részben alább szállana.

Rendes szokás szerint, az ültetés után mintegy két hétre veszi kezdetét a kapálás.

Ennek a módjára nézve, én nem térek el egyik kedvencz eszmémtől, az ugynevezett *garaszolástól*, amelynek az a megbecsülhetlen jó következménye van, hogy nem engedi a gyomot uralkodni és a gyenge palántát megmenti az elárnyékolástól, még mindjárt akkor a mikor ez rá nézve nagyon veszélyes és végzetessé válhatnék, — s minthogy a garaszolás után, az első kapálás igen meg van könnyítve, így tehát az arra fordított kevés munka épen nem vész kárba.

Tapasztalásból tudom, s számtalanszor voltam szemtanúja annak, hogy mikor a kapálás kezdetét veszi: a dohányoskertész — tulóvatosságból — nem kapál a dohánytól mellett, hanem csak vékonyan odaegyengíti a földet, — ennek aztán az a következménye, hogy a már akkor csirában lévő, kelesnek indult, vagy már ki is kelt gyomot betakarja, miáltal a legjobb tápot kapja a gyom, hogy miharabb ki kelve, elhatalmasodva, a dohánypalántát előlje.

De ha a kapálás garaszolás után történik: akkor a kapás, a már majdnem tiszta földben sokkal bátrabban működhet, — ámbár ezen munkát még akkor is a legnagyobb vigyázattal kell végezni, nehogy a gyöngye növény mngsértessék, vagy a töve a helyéből csak meg is mozdittassék, — azért a kapálást nem is szabad mélyen eszközölni, hanem csak úgy könnyedén és csupán annyira, hogy a talajnak leülepedett megcserepesedett felülete felporhanyósíttassék.

Minthogy az ültetés előtt a palánták helyei megöntözöttettek, ennek folytán a föld felülete megcserepesedik és a keményedés épen a gyenge növény törzse körül lessz a legnagyobb, ezért tehát a felporhanyításnak itt kell a legnagyobb gondtal és vigyázattal történni, miért is, bármint kis kapával dolgozzék is a kertész, mégis mindig a legjobb, ha a tö mellett nem kapával, hanem a legóvatossabban, ujjaival lazítja fel a földet.

Ha azt akarjuk, hogy a dohánynövény minél gyorsabban fejlődjék, ugy a kapálást nem szabad késleltetni és azt a lehető leggondosabban kell végezni.

A kapálás eszközlésénél igen helyesen cselekszünk, ha a kertészeket nem engedjük egymás mellett kapálni, — mert ilyenkor ketten nem tudnak a sorok közt oly bátran dolgozni mintha mindegyik kertész egy-egy sort önállóan kapál és viszi a sorját, a másik pedig jön utána, épen ugy mint a kaszás a rendjével; — ugy jobban tud vigyázni minden egyes szál palánta megmunkálására és nem fél attól, hogy a másik

kertész kapájával összeütközik, mely összeütközés rendesen azzal szokott végződni, hogy egynehány szál palánta is megsérül, vagy egészen kivagdaltatik.

Ha kötött — agyagos — talajnál, ültetés után hosszabb esőzés állna be: a kapálással várni kell, míg a föld felülete kellőleg megszikkad, mert különben a talaj a kapálás után rögsös marad; — ha pedig a befejezendő kapálást hirtelen rohamos eső érné: a talaj megszikkadása után ismét kapálni kell, mert máskülömben a dohány fejlődése megáll, azáltal, hogy a felporhanyított föld, a sebes eső következtében, a gyenge növény törzse körül erősen leverődik s az ott mintegy sziklába ékelten, fejlődni egyáltalán nem képes.

Ugyancor fizeti ki magát leginkább a garaszolás, mikor a kapálás idején nagyobb esőzés áll be, a midőn azonnal kapálni nem szabad és nem lehet; — ilyenkor a garaszolás elejét veszi annak, hogy a nem kapálható dohányföldet a gyom meg ne lepje; — mert az is megtörténhet, hogy hosszabab esős idő következik és garaszolás nélkül a föld annyira meggazosodik, hogy mire a kapálásra kerülhetne a sor: akkor a gyom már ugy elhatalmasodik, hogy mellette a dohánypalánta csak vékonyan felnyurgul, ugy hogy abból jó dohány nem lehet soha többé.

Azért tehát a garaszolás egy eléggé meg nem becsülhető, hasznos munka és ismételve mondhatom; hogy a ráfordított fáradság soha nem vész kárba, mert utánna az első kapálás sokkal könnyebben és szaporábban végezhető mint amugy.

A garaszoláshoz, épugy mint az első kapáláshoz, kis éles kapát kell használni.

Számos kísérlet tetétt már arra nézve, hogy mi czél szerűbb: a sima kapálás e, vagy pedig a töltögetés? — A kísérletek eredménye mindig azt igazolta, hogy a halmozás, egy el nem maradt munká a dohány termelésnél.

Erre nézve magam is a következő, általán tapasztalt tényeket hozhatom fel:

Dohánytermészetem ideje alatt, a 70-es években két dolgot kísérlettem meg egy időközben; — nevezetesen egy tábla krumplinak a fele részét csak simára, a másik felét pedig — rendes szokás szerint — feltöltve kapáltattam meg — ép így cselekedtem egy tábla majorságilag kezelt dohánynyal is, melynek felét háromszor kapáltattam meg simára, a másik felét pedig feltöltve, még pedig ugy, hogy a kétszeri kapálásnál is már mindég egy-egy kis földet tetéttam a törzs mellé és harmadjára halmozattam fel teljesen; — és a krumpli épen az ellenkező eredményt adta mint a dohány.

Mert a fel nem töltögetett burgonya sokkal nagyobb termést adott, mint a feltöltögetett, csakhogy a bogók apróbbak voltak, mint a töltögetettek; — a dohánynál azonban rendkívül eltérő volt az

eredmény, mert a fel nem töltögetett dohányból egy negyed részszel kevesebb lett és minőség tekintetében is hasonlíthatatlan volt a feltöltögetetthez képest, mivel az utóbbi mennyiség és minőségileg is kitűnő volt, míg amik sokkal kevesebb, apróbb és durva kifejeletlen levelekkel bírt.

Ezen körülményt legutóbb a debreczeni gazdasági tanintézet egyik kísérlete is szintén ilyformán találta és igazolja.

A gyakorlati világhírű Deli-dohány termelő az első kapálást már is mérsékelt töltögetéssel kezdi és tovább is úgy folytatja, végül a törzs aljából letör néhány levelet, egyik tőkére úgy mint a másikról s a letört leveleket a földre teszi a törzs mellé és a letört levelek helyeit (amit ő megsebesültnek nevez) annyira betakarja, feltölti földdel, hogy mikorra a kapálás teljesen bevégeztetik, a két sor közt egy tisztességes árkok képződik, — az igaz, hogy az ő igyekvésök oda irányul, hogy az erős lecsapódások, melyek ott gyakran előfordulnak, a dohányba kárt ne tegyenek és hogy a víznek sebes lefolyása legyen; — de mindég hozzá teszik, hogy a törzsre fölötté jöltevéleg hat a hűvös föld és a gyökér — mely nem nagyon mélyre, de inkább szétterjedve működik — a felhalmozott, széles alapon nyugvó, laza feltöltött földben könnyen és akadálytalanul gyarapszik és a halmozó munkálás nagy hasznos eredményez.

Tehát most csak az a kérdés: nem jó lenne-e nálunk is, a kapálást, már kezdetől fogva mindig kissé ormóra emelni, s végül aztán a szokásos töltögetést megtenni.

Egyes passzionátus gazdák évről-évre kísérleteket tehetnek kicsinyben ezen dolgokkal, mi által a közös ügynek bizonyos nagy hasznára lennének.

Daróczi Vilmos.

Dohányfoldozás.

Annyira kedvező időjárásunk van, hogy ezen kellemetlen munkától az idén nagyrészt fel leszünk mentve.

Országszerte jó erős palánták létezését tudatják velünk s ez valószínűvé teszi, hogy a jó gyökeres palánták mind megfogmazanak, másrészt pedig a rendkívül

erős és tartós tél által a rovarok is tömegesen elpusztultak és mindkét körülmény azzal biztat, hogy a feldozástól meg leszünk mentve; — azért tehát a mennyiben remélhető, hogy csak kevés lesz a feldozandó, szükséglet, ezt a keveset legalább gondosan és erőlyesen meg kell tenni, hogy aztán hiányosság ne legyen.

Használjunk erre a czéla kifogástalan erős gyökerű palántákat, s részesítsük ezeket a kiültetés után kitűnő figyelemben és öntözzük meg néhányszor, hogy a többit lehetőleg utólérjük.

A feldozás előtt azt a helyet a hová a palánta jönni fog és annak környékét kapával fel kell kapálni, a gyomot onnan kipusztítani, és csak azután kell az elültetést eszközölni.

A hol az első ültetés folyamatban van, már most legyen gond arra, hogy egy pár kitűnő szép, esetleg átdugdosott palántát magnóvénynak jelöljünk. Ültessük azokat a táblának legjobb részébe és folyvást a legkiválóbb figyelmet fordítsunk rájuk, hogy valahára tökéletes magnak jussunk birtokába, mert ennek hiányában sohase fogjuk a czélt elérni.

Meg kell ragadni minden alkalmat, mely arra kínálkozik, hogy a dokány okserű termelését meghonosítsuk.

D. V.

A szivargyártásról.

Irta: Kazay Rezső, dohánygyári aligazgató, Budapestben (Folytatás).

Mirza Abu Taleb khán 1799—1803 körül a szivart *segar*, *segarra*, sőt *sagar*-nak is írja, mely szónak származása ismeretlen. Némelyek a perza (dschigare) szóból származtatják; de valószínűbb, hogy Éjszak-Afrikából ered, hol az egyiptomi arabok a füstöt „*sakara*”-nak nevezik, miből ismét az új-görög *tsigaritso* (sütni, pirítani) származhatott. Ha ezen levezetés helyes, akkor *cigar* eredetileg füstöt vagyis dohányt jelentene, épen úgy mint *tabaco* a szivart és a dohányt jelzi. Az is meglehet, hogy a szivar *cigarro* nevét átfarmálás folytán a garotte-től (charuto = scherut, *cigarre*), ez pedig a cikada bábájához való hasonlósága miatt (spanyolul *cigarre*, franciául *cigalle*) a *cigarro* nevet kapta. Nemcsak a

kárt okozzanak; látjuk, hogy a helyiség tiszta, szellős, — a csomagok keresztben fekvő gerendákra erősített deszkákon nyugszanak, nehogy a legelsőkre a minden körülmények között hűs nedvességet párazó — habár kövezet — föld káros befolyást gyakoroljon; sűrűn sincsenek raktározva, az ember az egyes csoportokat könnyen áttekinti és a kiszállítás sem okoz fölösleges munkát, mert bármely csoport könnyen hozzáférhető. Minden anyagnem jelzőtáblával van ellátva, ezen a bál tartalmának közelebbi megjelölése, származása, beraktározásának ideje stb. A raktárt „törlő” gép vezetéke köti össze azon helyiségekkel, melyekben az anyagok feldolgoztanak.

Az egyik csoportot itt mindjárt a Havana dohany képezi. Jó, kemény hancsba van csomagolva, mely a deszkaládát is pótolni képes. Azonkívül a hancslapokat erős jutevásznon fűdi, köröskörül feszesen összeszorítva, hogy a csomagban levő maloták jól egymáshoz tapadva, a surlódás által egymásban kárt ne tegyenek. Külső részén különféle jelzéseket látunk, melyek a beltartalom minőségét mutatják s csak az ahhoz értő tudja, mit jelent, három egymasmelletti csilag (***) alaku jegy, mit jelent egy vagy két „S” egy vagy négy „B” betű stb.

Itt egy csoport különböző jelzésű, te-

cigarro szó, hanem a *cigarral* név is már 1676 előtt használatban volt; mert egy ezen évben Antwerpenben megjelent spanyol-francia-latin szótárban a „*cigarro*” mint ujji vastag s dohánylevelekből készített göngyölék jelezetik, melyet pipa helyett szíznak; a „*cigarral*” pedig a Toledo körüli gyümölcsös kerteket jelezte, hová mulatni és szivarozni jártak. *Hermbstädt* tehát téved, midőn azt állítja, hogy a régi spanyol szótárakban csak a papírszivarkákról tétetik említés és nem egyszerűen a szivarokról is (puros). Tudván azt, hogy a spanyolnak a szivarozás csaknem nélkülözhetetlen, ezen „*cigarral*” nevű mulatókert mindenestre a *cigarrotól* kapta nevét, a melyeket itt elfüstöltek; mert ugyanazon szótár a „*guinguette*” francia szót odamagyarázza, hogy az tabernilla en los arboles = kis kocma a külvárosokban, hová az alsóbb rendű nép mulatni és kis pipákból dohányozni jár. *Cigarral* és *guinguette* egymással meg egyezőt jelentenek, s a mint a *cigarral* nevét az ott elszívott szivaroktól kapta, épen úgy a *guingette* az ott használt kis pipáktól, melyek még mai napig is így nevezetnek, s miként a számos pipa-leletek tanúsítják: Angolországban már a pogány korszakban is el voltak terjedve. A *cigarro* szó már csak azért sem lehet amerikai eredetű, mert a spanyol különösen a papírszivarkákat nevezi így, a szivart ellenben *puros*-nak; most már Havanában is a szivarka *cigarro*, a szivar pedig *tabacos*, mi nálunk is látható az importált Havanaszivar ládácskákon, melyekbe be van égetve fabrica de los tabacos, vagyis szivargyár.

Az első író, kinél ezen szó feltalálható *Hübner* (Földleírás 1745) ki is azt mondja, hogy Cuba szigetén szép és jó dohany terem, melyet a spanyolok „*cigarros*”-nak neveznek és pipa nélkül szíznak. Egy missionarius beszéli 1754—1767-ből, hogy ő Mexico városában egy ismeretlen kéziipart látott, nevezetesen ujji hosszu papírpipácskáknak (papírszivarkák) a készítését, melyeket ott *cigarros*-nak neveztek. Midőn Humboldt ezen várost meglátogatta úgy a „*cigarros*” valamint a „*puros*”-gyártás semmit sem veszített jelentőségéből.

Dobritzhof (tiroli jezsuita) idejében, ki mint hittérítő 7 évig volt Paraguayban az abipónoknál és 11 évig Brasiáliában, ugy

hát különböző tartalmu Cubadohányt látunk, a Havanadohányhoz hasonlóan elcsomagolva, azzal a különbséggel, hogy egy némelyik tisztán faháncsborítékkal vászon nélkül van ellátva; egészen eredeti sérületlen csomagok, aminő állapotban azok még a brémai, hamburgi dohánypiaczokon bevásároltattak. Kötél helyett növényhéjből csavart vastag zsineggel vannak keresztben összekötve. Látszik a csomagokon, hogy azok már sokszor lettek különböző helyekre szállítva. Következnek a Brasil dohányok számos és különféle jelekkel ellátott csomagjai; ezeken faháncsborítékat már nem találunk, mert tartalmuk az eddigiekétől eltűnt módon van összerakva; csak erős vászonba vannak varrva, belül pedig a csomók úgy vannak elhelyezve, hogy a kocsiánytő kifelé áll a négyszögletű csomagnak homlokreszei irányában. Portorico dohányokat látunk jutevásznon varrt csomagokban, melyeknek tartalmát 14—18 levélből álló dohánycsomók képezik. Ez a keményre sajtolt, középnagyságu csomag sokkal nehezebb, semmint az ember az első pillanatra azt feltételezné. Ezek követi az eddig látott elcsomagolás módjától sajátságosan eltűnt csomagolásu Manilla dohányok csoportja. Hosszu, keskeny alaku, egyenként körülbelül 170 kg súlyu nagy csomagok; ezeket már igen erősen kell összecsomagolni, mert a nagy bál hamarabb

TÁRCZA.

A zágrábi m. kir. dohánnyár.

Irta: R.

Folytatás.

A névszerinti felülvizás és munkajegykiosztás megtörtént; az udvar újra néptelen, csendes; a gyárt környékező utcza is csak a vasúti vonatok monoton dübörgése, sivitó füttye, itt-ott a szomszéd-telken levő katonai gyakorlótérrel eredő harsány vezényszó hallatszik még néha. Ideje lesz, ha megkezdjük szemlélődésünket. Vezetőnk megmutatja a külföldi nyersanyagok raktárát; egyes könnyen áttekinthető csoportokban vannak itt felhalmozva a különböző drága nyersanyagok, olyan állapotban s fölbontatlanul, a mint azok még tengerentuli hazájukból ideszállítottak s várják sorrendben feldolgoztatásuk idejét. A raktározásnak is rzakszerűséggel kell történnie s a raktártisztának tudnia kell: mikép fektetendő egy-egy bál, vagy csomag, hogy a fekvés esetleg meg ne ártson e nagy értéket képviselő anyagnak; de viszont a helyet is ki kell tudnia használni s óvatosságnak kell lennie, nehogy az egymásra rakott bálak, vagy csomagok sulyaiknál fogva a legalul fekvőben

látszik a spanyolok a puros-t is cigarrós névvel ielölték, mert ő ezeket mondja: „A dohányfűstöt (Paraguayban) általában a következők módon nyelik le: egy dohánylevelet, melyen lyuk nincs, négyszögletesre vágják, körülbelül olyan hosszúságban és szélességben mint a középuji. Ennek közepére egy másik dohánylevelet tesznek, melyet összenyomván a másikkal együtt becsavarnak. Ezen csavaréket az egyik végén meggyújtják, a másik végén pedig szívják.

A spanyolok nagyobb tisztasággal és kevesebb költséggel szíjják dohányukat; mivel ezen dohánycsavarékokból, cigarrós-nak nevezve, mindig egy nagyobb mennyiséget hordanak magukkal a tetszés szerinti időben egyre-egyre rágyújtanak. Az alsóbb néposztály az apróra vágott dohányt papirosba vagy kukoriczalevélbe csavarja. Ezen dohányzási mód minden bizonyjal ártalmas a fejnek.⁴

Mindazonáltal Közép-Amerikában még mai nap is megkülönböztetik a cigarrós-t a puros-tól. Azon körülmény pedig, hogy a spanyolok ezen szavakon kívül ugyanazon tárgyra vonatkozó más szavakkal is bírtak, annak a közöttük való hosszú használatára mutat s valószínűvé teszi azon feltevést, hogy ezen szavak közül egyet, főképen a cigarro szót, az ó-világ egy más nyelvből (talán a phöniciából) vették át a spanyolba.

Más spanyol nevek, melyeket a kellemesen illatos cigarrítás- vagy cigarrillók-nak adnak: a *pajito*, *pagito*, *pagillo*, *pajillo*, valószínűleg a szalma spanyol nevéből (paja) így nevezve, melybe ezek becsavarva vannak.

De szivarok is vannak ilyen szalmába (legtöbbször kukoriczalevél) becsavarva és két végükön piros papirosba begöngyölve. Ezen szalmaszivarok (cigarrós en paja) Havanából származnak. *Cortado* és *beguero* vagy *vegüero*-nak neveznek Manila szigetén bizonyos szivarokat, melyek közül az előbbieket a drágábbak, az utóbbiak gyártása pedig, melyhez nagy reményeket kötöttek, csak nemrég (1865-ben) lett általánossá.

A *vegüero* a havanához hasonlít s megfelelő valószínűleg a Cuba szigetéről származó *vegüeros*-nak, mely *Vuelta Abajo*

dohányból készítve drágább mint a közönséges *vegüero* (termelők által készítve.) A közönséges szivarokat a spanyolok *puros*-nak nevezik, s ezek különféle válfajait *purones*-eknek.

Hogy a puro szó valóban tisztát jelentene, határozottan nem állítható, mert származhatik a *buero*, *buero*, *buero* szótól is, miként a dohányt sok helyütt nevezték. Ezen neveken kívül sok van még, melyek a különböző szivarnemeket jelzik, mint: *trabuco*, *trumpeta*, *pyramita*, *brava*, *tomeco*, *cacadores*, *figaros*, *panetellas* vagy *panatellas* (igen enyhék) *medianos*, *prezados*, *caivallos*, *regalias*, *imperials* stb. és számtalan elnevezés a gyárosok nevei után.

(Folyt. köv.)

A talaj és a trágya hatása a dohány égésére.

Mennyire boszankodunk, ha egy sokat ígérő drága szivarra rágyújtunk és az oldalba ég; vagy nem ég avval a perczög egyenletességgel, mely annyira kedves a szivarozók előtt és oly biztos jele a jó minőségű dohányynak. Az oldalba égésnek ugyan néha — vagy talán gyakran is — a rossz készítés, összecsavarás az oka; de akkor is a jó dohány a töntebb elmondott jellemző módon ég; ha ellenben a leégés után nem hamut, hanem elszenesedett levél csomót hagy hátra, melyet — ha az egész szivart el nem akarjuk dobni — késsel kell elvagni, ugy ez csak annak a bizonyítéka, hogy a dohány rossz minőségű.

Hogy a minőségre mi van befolyással, különösen pedig a dohány jól éghetősége tekintetében, arról akarunk most egyetmást elmondani.

Számtalan kísérletet tettek azon czélból, hogy megtudják bir-e befolyással a minőségre a talaj, a trágya és a trágya. Hogy ezt csakhamar eldönteni nem lehetett, az nagyon világos. Kevésbé jó fajta dohány, jó talajban, kellő trágyázás mellett ja ul és viceversa. Oda kellett tehát hatni, hogy egy pont felé irányítsák a kérdést s így állott elő azon fontos kérdés; bir-e a talaj és a trágya befolyással a dohány égő képességére? A dolog nagyon egyszerű. Sokszor megtörtént, hogy jó fajtájú dohányt, jól trágyázva, gondosan művelve természetek, de sem pipában, sem szivar alakjában nem jól égett; míg ellenben kevésbé nemes dohány

véletlenül a neki megfelelő vegyi összetételű földbe került, a kedvező időjárás következtében szépen tejlődött s mint kész dohány, bármi módon dohányszóva, igen jó ízű volt s kitűnően égett.

Neszler számtalan kísérletet tett e kérdés megoldása végett s végre sikerült egy általános véleményt nyernie.

A dohány éghetősége első sorban is a benne foglalt chlor (konyhasó) és káli mennyiségétől függ. Mennél gazdagabb a dohány ugyanazon körülmények között chlor tartalomban, annál rosszabb, vagyis annál jobban szenesedik és annál kevésbé ég; míg ellenben mennél több benne a káli, annál jobban ég és annál tartósabb égés közben izzó volta. Az elégés után hátramaradt hamu vegyelemzése kimutatta, hogy a talaj, de a trágya löképen befolyásolja az éghetőséget. Ennélfogva mindazon trágyafélék, melyek sok chloret, konyhasót tartalmaznak, melynek az árnyékszék trágya, a közönséges káli superphosphát, kálin kaint és más chlorgazdag műtrágyák, nem alkalmazandók oly földekre, hova a következő vagy harmadik évben dohányt ültetni akarunk; ellenben káli-dús trágyák, különösen pedig kálimagnesia, $1\frac{1}{2}$ feljebb 2% chlortartalommal, annál nagyobb mértékben alkalmazhatók.

Az izzási próbáknál a következő eredmények tűnnek fel, élénk illusztrálására a a káli-dús és a chlorszegény és megfordítva a káliiban szegényebb és chlorból gazdagabb dohányból került szivarok égését illetőleg:

kísérletnél	Tartalom káli chlor
6	25 másodpercnel tovább izott 4 0 0 4
6	13—25 " " " 3 5 0 27
21	8 12 " " " 2 8 0 62
14	4—7 " " " 2 2 0 73

A kálin és chloron kívül még sok más hamu alkotórésze van hatása a dohány éghetőségére. Ezek a befolyások alkotórészek szerves anyagok. Nehezen ég azon dohány, mely sok zsirt és proteint tartalmaz. E két anyagnak nagy a befolyása a dohány jóságára, épp azért nagyon ügyelni kell a trágyázásra. A nagyon erős és a mellett kövér trágya, a korai vagy nagyon késői trágyázás nagy mértékben befolyásolhatja a dohány, zsirt és protein tartalmának fokát. Épp ily befolyással van rá a nyári időjárás kedvező vagy kedvezőtlen volta, az érési stádiumban történendő kezelés és végre maga a fajta.

eshetik szét, ha nincs jól összetartva. Ügyes készítésű kétujnyi széles faháncsfonadék az alsó, sajtolt vászon a fonadékon a felső boríték; az egész csomag pedig hosszában kettévágott erős spanyolnáddal van sűrűn behálózva, úgy, hogy nem kis munkát ad egy-egy ilyen csomag szétbontása.

Majd ismét szép négyszögletes alaku Jáva dohánycsomagokat látunk; keményre sajtolt, tömör csomagok, melyekről leolvasható, hogy az egyik Besoeki, a másik Koelon, Leomadjang, Soerobaya, stb. fajtájú mind megannyi közeli szomszédja a Filippini és Carolini szigeteknek. Azsia legdélibb részét érintő Nagy Szunda szigeteiről vándoroltak ide; rettentő nagy utat tettek meg tengeren, szárazföldön, rengeteg hajókon, vasutakon — csak azért, hogy a Jellasic-téri „Velika Kavana” törzsvendégének az ebéd utáni kávéjához egy jó szivar bodor füstje is segítve a zagrábbi csendéletet lehetőleg még csendesebbé tenni. Ha az ember arra gondol, hogy ez a dohány a magjától kezdve a — füstig, vagyis Jáva szigetétől egészen a Velika Kavanáig, hány kézen esett át, milyen utat tett meg: akkor nem is lep meg bennünket vezetőnk azon állítása, hogy e dohány métermázsája 2—4 száz frt között váltakozik.

Vannak emberek, kik ha egy pár országot láttak, ugy futtában, háromkötetes

könyvet irnak róla s egy egész télen felolvasásokat tartanak fölöle. Mit írna (ha írni tudna!) mit beszélne (ha megszólalna!) egy ilyen jáva borítékkal font szivar, ha elmondaná élettörténetét s (ha látni tudna!) amit látott mint mag a föld alatt, mint növény a föld felett, szárazon vizen, melegben hidegben, feketék és fehérek között? Hány rabszolga volt az ő ura s hány ur az ő rabszolgája, hány gyengéd női kéz, hány durva férfi kéz között fordult meg, míg végre — füstté vált, elérte rendeltetését, a teljes megsemmisülést!

Kövessük vezetőnket, ki a belföldi nyersanyagok raktárát mutatja meg. Itt már az előbbiekhöz képest óriási dohánybálakkal találkozunk, Debreczen dohánytermő vidékének kolbászánál is hiresebb termelvényeivel; amit Szeged gyomrunkon ront világra szóló paprikájával, azt enyhíti a szegedi dohány, melyből itt is annyi van, amennyit a jó tápéiak még egy rakáson sohse láttak. S ezek a közönséges dohányok is különféle csoportokat képeznek a raktárban, jelzései szerint. Találunk belőlük nyitott asztagokat, vagy nevezük őket a bácskaiak kedvéért: kazaloknak.

Szintén szegedi és debreczeni dohányok, de már a legjavából s ezek nem is közönséges, se válogatott levelek s még a válogatottak is bizonyos osztályokat képeznek.

Gyári tisztviselőt látunk belépni a raktárba, azt négy-öt markos munkás követi; a tiszt felnyitja könyvét, a munkások a tizedes mérlegre helyezik a nyers anyagot ez lemérlegeltetik. Kétkerekű kocsikán a felhúzóhoz szállítják a lemérlegelt bálákat, a gép kötele a súlyos terhet magához öleli, majd fölemeli s pár perc alatt magasan lebeg fölöttnék és eltűnik. Következik a második dohánybál. Vezetőnkkel most oda megyünk, a hová a bálákat szállították, egy munkaterembe, melyben az anyagot előkészítik. Szívélyes kalauzunk bennünket is előkészít arra, hogy most már egy olyan terembe jutunk, hol kétszázánál több meg foglalkozik a dohánynyal. Midőn a terembe léptünk, hirtelen nem tudtuk, hogy hová tekintsünk. Egy hosszú és széles munkaterem, telve alacsony de hosszú asztalokkal. Tizenhét nagy utcai és hét udvari ablakon át ömlik be a világosság; az asztalok mellett apró guggonyokon ülnek a munkások. Halk sügössal közlik egymással, hogy idegenek vannak itt. Evának fiatalból leányai megigazítják horvát módon szögletesre rakott fejendőiket s helyre simítják nyakukon a tarka gyöngyösort. Világos, tiszta levegőjű teremben vagyunk, mely légszuszogással, szellőztetővel s vízvezetékkel van igen czélszerűen el látva. -Tehát ide szállították az általunk

Innen magyarázható aztán, hogy jóllehet nincs a dohányban sok chlor, még sem éj jól. Igen ám, de van benne kétszerannyi protein és zsiralkatrész. A dohány, ha több ideig raktáron fekszik, igen sokat veszít azon alkatrészeiből, melyek az éghetőséget megakadályozzák. Némely dohányfaj, 2—3 évi raktározás után, egészen jól éj, míg ellenben mint uj dohányt alig égett. Megtörténik azonban nem egyszer, hogy a dohány bár sok ideig, talán 3—4 évig is, fekdűt raktáron, még sem javul, akkor is ép oly rossz, mint annakelőtte volt. E két eset akkor magyarázható meg, hogyha a káli és chlor tartalmat tekintetbe vesszük. Ha a dohányban sok, illetőleg több a káli, mint a chlor és éghetősége csupán szerves anyagok által akadályoztatott, úgy raktározás alatt javulhat és bizonyos idő múlva jól égő dohányná válhat; míg ellenben egy chlor tartalomban gazdag és káliban szegény dohány akár hány évig is fekszik raktáron, soha sem lesz jól égő dohányná, mert hiányzik belőle az éghetőségnél a fő kellék: a káli.

Általában szabály, hogy egy dohány sem éj jól, ha 0.4^o/_o-nál több benne a chlor és ugyanez 2.5^o/_o-nél kevesebb a káli tartalma.

A talaj vegyi vizsgálása alkalmával soha sem lehet határozottan megmondani, hogy azon föld, illetve tábla vagy dűlő, mennyi chlorot tartalmaz s vajjon ez sok vagy kevés-e, aranyban a kálival. Nem lehet pedig azért ezt kimutatni, mert a chlorvegyek igen hamar oldódnak s így a talajban a viszonyokhoz és a külsőbefolyásokhoz képest nem csak helyöket, de még mennyiségöket is folytonosan változtatják. Eső után, különösen, ha az hosszabb ideig tartott, az általában vonatik le a chlor; a száraz időjárás beálltával, midőn a víz egyrésze a felszínre kerül, lassan-lassan elpárolog, a chlor is a talaj felsőbb rétegeibe kerül. Az ily talajpedvben azonban nemcsak só, hanem más szerves és szervetlen alkatrész van feloldva.

A phosphorsav ugylátszik egészen másképp viselkedik, mint a chlor és káli, azon talajokon, melyekben több a phosphorsav, a dohány is gazdagabb lesz phosphorsavban.

Ki lett továbbá mutatva, hogy azon dohányfajok, melyek homokos talajokon termettek, átlag 0.20^o/_o chlorot, míg a nehéz kötött talajon termett dohányok 0.92^o/_o tartalmazznak. Ha tehát e tény nem tudnók megmagyarázni, talán hihetetlen volna, hogy mért van ez így, holott a homokos talajt ep olyan, vagy csak

nagyon kevésé eltérő trágyával trágyázzák (mert az egyes dohányos vidékeken, egy és ugyanazon trágyával trágyáz az egész falu, határ), mint a kötött földeket s így hogyan lehetséges az, mi okozza azt, hogy a homokos talajba termett dohány csak 1/3-dát tartalmazza a chlornak a kötött talajba termett dohány chlor-talmával szemben. Oka e körülménynek az eső, a víz. A homokos talajokból a chlor sokkal hamarabb és könnyebben lesz kimosva, mint a kötött talajokból.

A homokos földre termett dohányban átlag 2.8^o/_o káli, a kötött talajba termett dohányban pedig 2.4^o/_o van.

Oly talajokon, melyek annélkül is, hogy chloridus trágyával trágyáztatnának, mégis chlorban gazdag dohányt teremnek, lévén a talaj nagyon sós, dohány nem termelendő, mert értéke igen kevés lesz s majdnem élvezhetetlen. Ezen eset leggyakrabban a kötött talajoknál fordul elő.

A jó égő dohány kétszer oly jónak tünik fel a pipázó ember előtt, egy vigan égő pipadohányt szívni élvezet, bizonyos mértékben gyönyör; egy egyenletesen égő szivar, melynek hamuja fénylő parázs, épp oly kellemes érzést kelt a szivarozóban, mint a az a pipázó emberben.

Hogy tehát önmagunknak és embertársainknak is ezen gyönyört, ezen élvezetet megszerzhessük: termeljünk jó dohányt s ezt elérjük akkor, ha a talajt jól megválasztjuk és a trágyázást meggondolva eszközöljük.

Hreblay Emil.

A dohánytermelés és ennek jövője. Sumatra és Jáva szigetén.

Az ismert németalföldi mezőgazdasági vegyész: Van Bemmelen tanár, nemrég egy művet adott ki, melyben „A Deli (Sumatra) és Jáva szigeti őserdőtölaj dohánytermelési termékenységének és ezen termékenység csökkenésének okai”-val foglalkozik.

Azon aggodást keltő tünetek ugyanis, hogy a sumatrai és jávai dohányföldek, aránylag rövid idő alatt el fogják veszíteni az anynyira kitűnő, vagy legalább is jó minőségű dohányleveleket adó termőképességöket, arra indították az ottani dohánytermelőket, hogy

biz ez tulajdonképen *dohánylevél* s csak ekkor bontható szépen simára.

A munkateremben levő munkásnők csoportokra vannak osztva s ezek majd mindegyikének más-más a teendője. Itt most az anyagnedvesítésnél vagyunk. Fő-lötte érdekes látni, milyen alaposan vannak ezek a nők munkáikba begyakorolva; aki a ködfecskendőt kezeli, le nem veszi a szemét a dohányról a világrt sem, nehogy valamikép az egyik levél több vizet kapjon mint a másik; megforgatás nélkül dehogya hagyna egy olyan levelet, dehogya ejtene el egy csomót! Mikor a dohány az állványon kellőleg meghuzódott, onnan ládába kerül — helyet enged a következőknek — a láda tiszta takaróval fődetik be, mely alatt az anyag lassan-lassan párázik. A száraz, majdnem teljesen szagtalan, ugyszólván *holt* dohány a víz hozzájárulása által fokozatosan magához tér; a vegyszerek egész légiója által a dohányirodalomban bőven tárgyalt, tehát már nem titkos bomlás indul meg a takaró alatt az anyagban s ha a fele igaz annak, amit vezetőnk elmagyaráz az Albumin, a Propion, a Leucin, a Chlorophyll, a Formyl, Pepton, Pektin, Tyrosin s ezenkívül kerekszámban negyvennégy — „on” és „in”-re végződő sav és illó olajról, mondom, ha csak fele is igaz, akkor a Romeo és Julia tragédiájának a Montechchije a dohány Asparagin-

már több ízben kikérjék a hollandi és német nemzetgazdasági kísérleti állomások véleményét, az iránt, hogy vajjon miként lehetne az ottani talaj előbbi termőképességét helyreállítani?

Az erre adott nézeteket, Van Bemmelen értékteleneknek. „*régi recept szerint összeállítottak*”-nak és hasznavehetetlenségű folytatn káros hatásuaknak is nyilvánítja, — mert ezek csak a termelőnek a tudomány iránti bizalmát csökkentik és veszélyeztetik.

Saját, terjedelmes és gondosan vezetett vizsgálatai alapján, Van Bemmelen, a kérdésben forgó jelenség felől egy egészen új nézetet alakított magának.

Mielőtt azonban ennek fejtegetésébe bocsátkoznánk, vessünk egy rövid pillantást a Dei-i dohánytermelésre, s a Sumatra és Jáva szigetén uralgó időjárás viszonyokra.

A dohányültetvényeknek szánt helyeken, már januárban kezdetét veszi a munka. Az erdő kivágatik, a fatörzsek, galyak, kiirtott törzsek és gyökerek elégettetnek és a föld többször felszántatik.

Különös figyelem fordítatik a víz lecsapolására, mert a földekben a víztócsák képződését lehetőleg kerülni kell. — Február hónap elkészítettnek a melegágyak s erre mintegy 40 nap múlva következik az ültetés, oly formán végezve, hogy 1 hektár területre körülbelül 20.000 palánta jusson. Az ültetési munka 1 1/2—3 hónapnyi időt v sz igénybe, különben is, ajánlatos ezzel nem igen sietni, hogy legalább a palánták egy részének, fejlődési feltételei, az esőzésekre való tekintettel, kedvezők legyenek.

A termelő ezzel egyuttal fittvet hány Jupiter Pluviusnak, mert ha a termelési időszak alatt esnek is az eső: az ültetvények egy része legalább mindig oly fejlődési stádiumban van, hogy az esőzés csak kívánatos lehet rájuk. Az ültetés első napjaiban, a palánták, ferdén elhelyezett deszkácskával óvatnak, árnyékolatnak a nap heve ellen, később pedig többször lesznek feltöltögetve, — a palánta

lemérni s fölhuzni látott bálakat. Kisérijük figyelemmel. Elhaladunk az első emelet padozatát tartó husz darab vasoszlop mellett, míg odaérünk, hol a bálak szétbontatnak; az ahhoz értő munkásnők leoldják a bál vagy csomag kötelekét — épen Jáva dohányt bontanak fel — azután a sima fonadékgyékényt hámozzák le óvatosan és most kiemelik apró csomóként a dohánnyt, mely száraz, kemény s az első pillantra alig ismeri meg a laikus, hogy ez tulajdonképen dohány. A csomók most ismét a kátrészeikre vagyis leveleikre bontatnak szét, egy ónbáddal bevont terjedelmes asztallapon, mely előtt, mintegy lövésre készen, áll egy munkásnő, egyik kezében egy mellette álló készülék sárgarézvegű csövét tartva, másik kezét a készülék egy emeltyűjén pihentetve.

E készülék egy ködfecskendő. A munkásnő az emeltyű mozgásba hozza s a szivattyú-szerkezet működésbe jön; a kiterített száraz nyers anyagra kődalaku nedvesség száll, miközben egy harmadik munkásnő az anyagot forgatja, a negyedik az így már megnedvesített dohánnyt eltávolítja egy ezen célra rendelt állványra, melyen aztán a dohány kellőleg betakart helyzetben alaposan „meghúzódnik,” a jó és gondos kezelés mellett szívósságot nyer s csak miután azt a csekély nedvességet az anyag magába vette, látjuk meg, hogy

jához, a Coulettije pedig a dohány Glutinjához képest épen csak valóságos kis-miska!

De menjünk tovább. Balról itt Cuba dohánycsomagokat bontogatnak fel. Ennél a dohánynál a kis csomók ugynevezett „malota” alakba vannak kötve. Körülbelül olyan alak, mint aminő egy elterült czukordinnye. Kemény mint a kő. Ezt már a ködfecskendő nem bírja megpuhítani, tehát vízbe mártva kerül meghuzód-tatás alá; már a Havana dohány nem olyan kemény, ez már bir némi természetes nedvességgel s ha nyersen megszaiojúk: kellemes savanykás szagot érzünk, mely minél intenzívebb, a dohánynak annál inkább dúsabb tartalmára mutat; míg a Cuba dohány majdnem szintelen — legalább határozott színe nyersen csak ritkán van — a jó Havana dohány vöröses-barna s a megnedvesítés után, ha túlsok víz nem adható hozzá, a vöröses-barna színt meg is tartja; ha azonban a kelleténél több víz jut hozzá és tovább marad a nedvesítőn, megfeketül és rendkívül sokat veszít zamtajából. Itt aztán persze különösen óvatosnak kell lenni, mert a dohány hosszú gyakorlati tapasztalatokon alapuló készelésének itt van az Achilles-sarka.

Itt a nedvesítésnél és a szárításnál mérhetően káros okozhatók: de viszont a

az ültetés után mintegy 30 napra hajt levelet, melyből jó talajban 22, kevésbé jóban pedig 14 levelet hagynak. — A kacsozás (az oldalhajtások letérése) naponként szorgalmasan eszközöltetik, — s ép ugy ügyelnek reggelenként a harmat eltünése után, hogy a gyökerek tisztán és védve legyenek a napsugaraktól; szorgalmasan üzik továbbá a növénypusztító rovarok (hernyó, féreg, sáska, kukac) elleni harcot is. — 60 napi növés után a palánták érettek. Az aratás — levélszedés — július és augusztusban történik és az esőzési időszak beállta előtt befejezendő.

A levelek szárítása és erjesztése — fermentálása — szintén nagy gondnal végeztetik.

A szárítóházak falai szelelő lyukakkal vannak ellátva s nagyon nedves időjárás alkalmával a padlózatot kisebb tüzek gyújtják. A szárítási tolymát, mely körülbelül 3 hetet vesz igénybe, legcélszerűbben a világosság kizárásával eszközöletetik, mert különben a levelek nagyon megvörösödnek. A fermentálás tartama körülbelül egy hóra terjed.

A levelek (ugy mint Európában, de az amerikai eljárástól eltérőleg) halmokba rakatnak, s maximal-hőmérő alkalmazása mellett, gondosan ügyelnek, hogy a halom közepén 65° C.-nál magasabb hőfok ne legyen. Végül a szállításra képes levelek 16 osztályba soroztatnak.

A dohány fejlődésére fölötté nagy befolyást gyakorolnak a Sumátrán és Jávan uralkodó éghajlati és csapadék — esőzési — viszonyok. Deli tartomány ebben a tekintetben is előnyös helyzetnek örvend. Deli partvidéke egyik oldalról a Sumátra közepén végig húzódó sűrű erdő hegyláncolat, s a másik oldalról a tenger által határoltatik, mely azonban éjszak felé a malaccai félsziget hegyláncolata által van elzárva. Ezen kiválóan kedvező helyi viszonyok, dus és gyakori esőzések eredményeznek. Ennélfogva igen valószínű, hogy a dohányültetvények, még a kri-

tikus időszakban sem nélkülözik az esőt. Jáva szigetén már sokkal kedvezőtlenebbek a viszonyok, s ennek okát nagyrészt az országban nagymérvben eszközölt erdőirtásokra lehet visszavezetni. 40—70 napi eső hiány nem tartozik a ritkaságok közé, és így a szárazságnak inkább kitett helyeken levő ültetvényeken a roz termés csaknem biztosra vehető. Deliben az esőzési viszonyoknak kedvezőtlenebbé változása, a növekedő erdőirtások dacára is kevésbé várható, mert a tengerpart melletti risopho-erdő érintetlenül marad, míg a tartomány belsejében, a magas hegység a termelésnek amugy is határt szab.

Hogy Deli bizonyos talajnemei a dohánytermelésre oly előnyösök: annak — tudományos alapokra fektetett — magyarázatát, Van Bemmelen, a talajnemek különös physikai alkotásában találja. Deli- és jávai értelmesebb dohánytermelőket nézte szerint: az itteni dohánytermelés, kitűnő eredményének föfeltétele és biztosítéka a kiirtott erdő után maradó televény — humus — föld laza alkotása. A talajra lépve, annak ruganyosságából már következtetni lehet, a földnek dohánytermelési célra való hasznavehetőségére. — A televénytartalom lefelé való vastagsága, földbe dugott pálczával méretik meg, s erre nézve 20—40 cmtr mélység kívántatik. Azon kérdés meghatározásánál, hogy a dohánynövénynek milyen igényei vannak a talajjal szemben, első sorban ezen növény sajátságos fejlődése veendő tekintetbe. — A növény élete rövid, párolgási szervezete rendkívül kifejlett, a levelek erre anyagcserét kívánnak, s ehhez járul még, hogy gyökerei nem nyulnak le mélyen a földbe és a legcsekélyebb hátrányokat is kikerülik. Ezen kívánalmaknak a szelid és laza alkotású erdőtelevény kiválóan megfelel és ezen tulajdonságok csökkenése okozza az aratott dohány jóságának súlycsökését. — A talaj növényi tápanyagának kimerültségéről, az ellemző vizsgálatok bizonyossága szerint, szó sem lehet, s az aratás eredménye csakis a dohánylevél jósága és nem a nagysága tekintetében ki nem elégítő.

Addig, amíg szűz erdőtalaj áll rendelkezésre, a mostani művelési eljárás mellett, bizonyos mennyiségű kifogástalan dohány nyerhető, — de hogy mikép lehetne az egyszer vagy többször használt földnek eredeti termékenységét visszaadni, vagy jobban mondva — azt megtartani: ez a kérdés évről-évre égetőbb lesz.

Közli: D. V.

A dohányüzlet az 1890-ik évben.

— Herzog M. L. és Túrása jelentése. —

(Folytatás és vége.)

Pfalzi dohány.

A régi dohányokkal való üzlet, az év elején igen lanya volt és az ebbeli kereslet, az év tolyamán csakis a legszükségesebbekre szorított. Főleg a fermentatóban levő új (1889. évi) dohány fejlődése kiserített figyelemmel, a mely a kedvező várakozásnak, mely ezen termény vásárlásnál mutatkozott, teljesen meg is felelt. Már márcziusban, az első fermentatión befejezése után, az őszi (vágó) dohányok szép világos színt nyertek, s a badeni és bajor vidéki szivardohányok is színérettséget és jó égest mutattak. Ezen jó tulajdonságok szolgáltatnak alkalmat, az őszi és szivar dohányok nyári szállítására szóló korai szer-

ződések kötésére, és nemsokára ezután több német gyáros szerezte be szükségleteit 1889. évi boríték levelekben, métermázsánként adózatlanul 90—100 márkányi ár mellett. Épen így jutott már ápril végén nagyobb mennyiségű preparált lekoscsányozott borítéklevél, angol kereskedők birtokából német gyárosokhoz 185—190 márkával és a lekoscsányozott aplatibetét mintegy 115 márkával, métermázsánként, adózatlanul, szeptemberi szállításra, úgy, hogy az új dohányban való üzlet ápril és május hóban, eléggé élénk képet nyújtott, míg ellenben az előbbi évekről fennmaradt mennyiség teljesen elfogyasztott. Mindazáltal az új dohányfajokban is megbénult csakhamar a kereskedelem, és dacára a beállott melegebb időszaknak, a mely alatt az új szivardohányok legfeljebb junius elejéig már tökéletesen fermentálódtak, kiszáradtak és az elcsomagolásra készen álltak, még ezen körülmény sem gyakorolt valamely kedvezőbb befolyást a kereskedésre, annyira hogy a május vége felé megcsendesült üzletkedés, július körül már teljesen megszűnt. Csakis ezen hónap vége felé történtek 1889. évi dohányokban egyes üzletek. Augusztus elején azonban az időjárás jobbra fordult, tartós, meleg eső esett, s a vidékről jelentések érkeztek, a melyek a dohányföldök állását kedvezőnek jelezték, s az előbbi kedvezőtlen időjárás okozta félelmet eloszlatták. Ezzel együtt azonban az előbbi nyugalom ismét beállt, — ámbar sokféle okoskodás támadt, hogy a változó időjárási körülmények, az 1890-diki termés különböző fejlődését fogják eredményezni, s az időváltozás folytán beállott kedvező hangulat sem volt képes, a kereskedelemre neheztelt nyomást elhárítani. A megkezdett vétel-egyezkedések megszakítottak, s a már megkötött szállítási üzletek lebonyolítása is nehézségeket szenvedett. Az 1889-diki kitűnő dohányok, nevezetesen a borítéklevél és betét-tajok ára csökkent, azon vélemény folytán, hogy az 1890-diki termés olcsóbb kárpótlást fog nyújtani. Ez leverő hangulatot keltett a dohánypiacon, különösen akkor, a midőn a birodalmi statisztika közlése folytán közudomássá lett, hogy a termés, 17,400 hektárról körülbelül 20,200 hektárra terjesztetett ki, vagyis körülbelül 2800 hektárral, az az 16% - kal emelkedett. Ha visszapillantunk az elmúlt évre, akkor ebben a kereskedelem valamivel jobb színben tűnik fel, mint az előbbi években láttuk, mindazáltal korán sem mondhatjuk azt igazán jónak és jövedelmezőnek, mert a vételárak igen magasak és az apadék meglehetősen csekély. Az új (1890-iki) pfalzi dohányok takarása — törése — korán kezdődött és már szeptember közepén általában be is fejeztetett. Az e hóban gyakran bekövetkezett hideg éjszakák és ez évben előbb tett kellemtelen tapasztalatok adtak okot némely helyen, a még részben nyers dohányának gyors berakására. Szeptember végén kezdődött meg az új homok-levelek bevásárlása. Ez itt-ott szép, de mégis vegyes árut képezett, amennyiben az évben nagy mértékben mutatkozott a rozsa is a dohánynál. A vételkedv igen élénk volt, s az árak — az anyaghoz képest — métermázsánként adózatlanul 30—60 márká között váltakoztak. Erre következett október közepén a dohány megvétele a koránérő helyeken, a mely egyre-másra folytatott és az év vége felé egészen be is fejeztetett. Az aratás, a jelenlegi fogyasztáshoz képest elég nagy volt, de minőségére nézve hiányos és különböző, — távol tehát attól, hogy az augusztusban táplált várakozásnak megfelelt volna; — az árak — métermázsánként, adózatlanul, 26 és 60 márká közt váltakoztak. A kocsiánaltalantott dohánynak az utóbbi időben mutatkozó kelendősége, ez évben is alkalmul szolgált nagyobb mennyiségű anyag preparálására, de a kelendőség körzete, ezen czikkre nézve, jövőre is kizárólag a külföldre szorított, mivel egy újabb vámvihatali rendelet, a kocsiánaltalantott betét dohány belföldi fogyasztását, majdnem lehetetlenné teszi.

kezelés alapos ismerete és a lelkiismeretes elbánás mellett a szivarok ízének, illatának és zamatajának tekintetében rendkívüli előnyök is érhetőek el. Az anyag minőségétől függ itt az elbánás minősége s teljes lehetetlenség azt szabályokba foglalni: melyik anyag meddig álljon vagy fektüdjék nedvesen az állványon vagy a ládákban, mert ahány csomag, annyiféle foku szívósságu dohánynyal találkozunk; egy és ugyanazon csomag tartalma csak a legkritikább esetekben bír teljesen egyenlő tulajdonságu dohánynyal; a rétegek különbözők, de sokféle oknál fogva nem is lehetnek egyformák. A tisztviselő tehát a részben természetes nedvességgel bírónak, másrészt talán nem elég jól kiképzettnek, avagy túlszáraznak talált anyaggal más- és más-kép bánik el. A túlerjedt, továbbá a havarirozott (no, ennek a szónak magyar kifejezését hirtelen nem tudom) dohány ismét más elbánás alá esik. Szóval belső minőségét illetőleg, ez képezi ezen osztály szeme fényét, azaz itt kell a legjobban vigyázni; ezt a helyet csak finom ízléssel bíró, tapasztalt és igazán kötelességtudó tisztviselő töltheti csak be, úgy, mint az megkövetelhető.

(Folytatása következik.)

Eladási dohány.

Ezen dohány csak mérsékelt árak mellett talált vevőkre, egyrészt mivel ez előtt a francia piac teljesen el van zárva, másrészt mivel a tolerancia miatt, a német izlésnek nem igen felel meg. Rebut mellett — gyakran éretlen és zöld — a pfalzi piacpon, métermázsnaként, adózatlanul, 30—48 márkával fizetett. A termelés ennél fogva tetemesen hanyatlott. Az 1890. évi pfalzi dohánynak a fermentációban eddig észlelt fejlődése, a szivar-gyártáshoz leendő alkalmazhatóságára enged következtetni. A pfalzi dohány főfajának 1890. évi — árai fermentált és bázozott állapotban — 1890-iki borítéklevél körülbelül 150 márká, 1889-diki borítéklevél és betét körülbelül 125 márká, 1889-iki barna vágóanyag körülbelül 105 márká, métermázsnaként, adózatlanul, Mannheimból.

Sumatra dohány.

Az 1889. évi termelés 1890. évben a németalföldi piacra 161.000 csomagot szállított, az előző évi 168.000 csomag ellenében azonoskivűl Bremába 20.000 csomagot az előző évi 14.000 csomag ellenében. A Bremába szállított 6000 csomag szaporodás következkökből állott: körülbelül 1500 csomag Assahan, 700 csomag Serdang, 2500 csomag Bedagér és körülbelül 2000 csomag középvelű különféle származású aruk, míg a legjobb és főtermelő kerületekből Deli és Lankatból (a mi az összes bevételnek körülbelül 25%-át teszi a hollandi piacok 75%-ával szemben) a bevétel 600 csomaggal csökkent. Ép úgy az átlagos beváltási ár is az előző évi 118-ról 112-re tehát 5%-al csökkent. Ennél fogva a brémai Sumatra-piac jelentősége nem emelkedett, sőt még kevesebb kilitást nyújtott a termelésre. Mert míg egyrészt Sumatrán a németalföldi vállalatok tökéreje, amelyből maga a 6 legkiválóbb termelőhely 20 millió frt részvény és tartaléktőkével rendelkezik, sokkal nagyobb semhogy jelentékeny bevétel engednének a Németalföldön tuli kikötőbe, legalább addig míg a főtermelés továbbra is miként előrelátható, a mostanáig művelt kerületekre szorítkozik, — másrészt pedig kormányhatósági határozat folytán, örökös haszonbéri szerződések csak németalföldiekkel és németalföldi-indiakkal, avagy ily hosszúságú egyesekkel és társulatokkal köthetnek.

Az alább közöltek tehát csak a németalföldi piacokra vonatkoznak. A beszállított 161.000 csomag, márcziustól október végéig, bejegyzések és az évi zárlat előtt szabad kézben, elenyészőleg csekély maradványig igen gyorsan adtak el.

Kezetben, míg az amerikai vevők hiányoztak, a jól sikertült első szállítások igen magas árakat idéztek elő.

Nemsokára ís ismeretek lettek az észak amerikai adótervek, melyek szerint a beviteli vám a borítéklevélre 14 dollárral, tehát egy amerikai fontnál 2 dollárral emeltetnek, és ez készítette a piacpon jelen volt számos amerikai vevőket tömeges bevásárlásokra, még pedig nemcsak az Amerikában kelendő, hanem mindennemű Sumatra dohányok drágítására.

Idegen vevők egyszerű megjelenése, a bejelentések alkalmával, már magában hatást idéz elő az izgatott piacpon.

Annál inkább teszik ezt a piaci kufárok, kiket a kereskedők, szándékolt vételükkel alkalmazzanak. Az ily kufárok állása tevékenysége és az ezáltal elért eredmény, mindig a piacpon vezető kereskedőktől függ, — ezek közlik velük az eladás előtt, a saját és — mint mondják — külföldi kliensek érdekében a szükséglet és kereslet viszonyait; — és ez által a szükségletet annyival sokszorozzák, ahány külföldi piaci kereskedővel ezt közlik, miáltal a vétel verseny és utánkérdésökös hatványa ötszöröse, sőt még magasabbra is tehető.

Míg az amerikai törvényhozási faktorok, az érdekvita folytán, szeptember közepéig a vámemelést elhatározták, a termés jövede-

lem már első kézből 25.000 csomagig eladott.

Az ár-reakció, melyet az Amerikái külföldi fogyasztók, az amerikai sorompó esetére vártak, októberben lépett fel, de csak a csekélyebb minőségű és sötéteknél, a mindenoldalról keresett jobb, világosabb fajú áruknál azonban alig, vagy csak igen kis mérvben volt érezhető, mert ez utóbiakból már igen kevés volt és élénken kerestetett.

Igy a 161.000 csomag beváltási ára 14%-al nagyobb volt, mint az előző terméé.

Egyes részletek szerint az áremelkedés, a következő volt:

körülbelül 78.000 csomag	Deliből	11%
" 45.000 "	Lankatból	8%
" 25.000 "	Serdangból	50%

A Deli és Lankat dohányok mögött álló Serdang növény meglepő áremelkedése azon körülményben leli magyarázatát, hogy ezen dohány nagyírse, nevezetesen a lendülete adó 10.000 csomag Senembach ezek kedvező levélalkotásánál és kinálkozó színénél fogva, amerikai és más vevők által több figyelemre méltott mint azelőtt, midőn inkább ezen levelek ismert hibái vétettek figyelembe.

A levél alkotása az 1889. évi termésben kedvezőbb volt mint az előző években.

	1885,	1886,	1887,	1888,	1889
levél hosszúság	30	27	18	22	26%
" "	23	31	32	28	16%
" "	11	14	20	15	10%
" "	2	2	3	2 1/2	1%
levélárlab	29	26	27	32 1/2	37%

Az 1889. évi dohány eredmény később nem váltotta be, amit az első szállításoknál ígérni látszott. A dohány láthatólag sötétebb lett és az éghetőség is sok kívánni valót hagyott hátra, de az 1889 évi termés az 1888 évit minőség tekintetében mégis felülmúlta.

Az 1890 évi terméstről, mely az 1891 évi szállítást képezi, azt halljuk hogy az igen nagy és mennyiségét 220.000 csomagra becsülik.

A sikerről azonban csak a piac mondhat biztos ítéletet és nem a termelő. A termés nagyírse különösen nehezebb mint az előző évben, és részben ebből támadt a nagyobb mennyiség, csakhogy a levelek nehézséggel rendszerint tartáság és sötétebb szín szokott karöltve járn.

Osszehasonlító átnézet

termés:	csomagszám:	Körülbelüli megváltási értéke az egész termésnek, millió hollandi írtokban
1880	65.000	11%
1881	82.000	14 1/2
1882	102.000	21
1883	93.000	19
1884	123.000	28
1885	125.000	27
1886	139.000	32 1/2
1887	139.000	26
1888	168.000	33
1889	161.000	36 1/2

Jáva dohány.

Az 1889. évi termésből piacra került körülbelül 141.000 csomag, melyből 70.000 csomag levél és 71.000 csomag kacs, az előző évi terméssel szemben mely körülbelül 170.000 csomagot tett, melyből 97.000 csomag levél és 73.000 csomag kacs.

A 70.000 csomag levél habár Jávában mint ilyen vétetett, osztályoztatott és jelezte-tett, mégis csak a legkisebb részét lehetett szivar és fedőlevélnek használni.

És pedig egy némely rész kivételével főleg még a Bezoeki termelő területből származott. A termény egészkenyéve sokkal jobb mint az előző évi de ismét igen sokszor erős esőzések volt kitéve.

A tényleg jó áru kisebbségben maradt és megfelelőleg fizetett. Az ugynevezett levél-dohányok 12% érték el, míg a kacsok mivel jobban sikerültek a magasabb értékű borítéklevél és töltelékfajoknál átlag 40%-al több volt, mint az előző termés.

A jól sikertült Jáva levél-dohányokat a telt, ellenálló képességgel bíró levél, zamatos illat és szelid kellemes íz jellemzi. Ezen tulajdonságok lehetővé teszik, hogy olcsóbb szivaroknál amerikai közönséges vagy európai töltelékkel nagyon használható és korlátolt körben hű fogyasztókra találjanak.

Ennek érdekében kívánatos, hogy a termelő a mivelés javítása és olcsóbbá tétele körüli igyekezeteket ne veszítsék, másrésztől remélhető hogy a piaci kőtések csendes fognak letolyni és az árak nem fognak merész nyereszkedő és felbiztatott új vevők által — miként előzőleg — túlságosan felcsigáztatni.

Az 1890 évi termés, nevezetesen Bezoekiben, az 1889 évi nem mulja felül, a minőségre nézve még nem lehet ítéletet mondani, az időjárás különben a palánta növése és aratása korában nem volt kedvezőtlen.

Osszehasonlító áttekintés

		kacs	körülbelüli megváltása az egész termésnek mill. holl. írtokban
Termés	Csomag	csomag	
1880	148.000	43.000	10
1881	198.000	88.000	9
1882	71.000	41.000	8 1/2
1883	78.000	35.000	6 1/2
1884	122.000	62.000	8
1885	109.000	48.000	7
1886	107.000	41.000	7
1887	139.000	60.000	9 1/2
1888	170.000	73.000	8 1/2
1889	141.000	71.000	7 1/2

Borneo dohány.

A behozott mennyiség az előző évi 1200 csomagról 3800-ra emelkedett, melyek körülbelül 12 íltetvényről származnak.

Ezen növényeknek előbb ismert tulajdonsága: a használhatóság és jó borítékanyag, ezuttal is jelentkezett, habár csak bizonyos részekben, de kielégítő mérvben, — némelyek azonban rosszul kezelték és kevés levelek voltak, s az éghajlat, kedvezőtlen munkaerő-viszonyok, (külki) és a jó kezelők hiánya által okozott nehézségek következményeit tüntették fel, — s daczára az anyag bebizonyult használhatóságának: mégis a jelzett nehézségek leküzdéséül s a versenyképes előállítási ártól van jövője függővé téve.

Manilla dohány

Manilla dohányról keveset lehet mondani. Ez a németalföldi piacokon szerepét eljátszotta és értékét veszítette. Az 1889. évi termésből származott kevés bevétel sem volt eladható.

Hollandi dohány.

Az 1890. évi termés, a kedvezőtlen időjárás folytán sokat szenvedett és nem jó szivarborítékot szolgáltat. A jól égo alsó (homoki) levél buroknak, s a legjobb (anya) levelek — rossz égésük miatt — csak vágásra, fonadék-takaróul használhatóak. Burnót és bagónak való nehéz anyagot ezen növény igen keveset szállít. Mindeziéig csak kevés lett a termelőktől megvéve.

A dohánynak raktári kezelése.

A mint a dohány a termelőktől a kincstári beváltó hivatali raktárba jön, kezdeti veszi annak kezelése, a mely — fermentálás, válogatás, bálókba rakás és préselésből áll.

A laikus ember nem is képzei, minő procedurákon megy át, és mily hosszas munkába kerül, a mig a dohány a gyártásra elkészül.

A fermentálás által a dohány megkapja a kellő kedvelt szint, elveszti a túlnedves-ségét és túlszírosságát s egy átmeneti stádiumba lép, a mely minden körülmény közt megfelelőleg teszi arra nézve, hogy a gyártásra alkalmas anyagot adjon.

A fermentálás nem olyan könnyű dol-g, mint a minőnek talán sokan hiszik,

mert ez egy igen hosszas, fásasztó és költéses munkát igényel.

A pontos forgatás és annak a maga idejében való megtétele igen lényeges, mert a korábban vagy később alkalmazott forgatás igen káros következményű lehet. A bányák tömegét, annak magasságát, szélességét és mikénti felépítését a dohánykezelő tiszt szakértelme és gyakorlata állapítja meg, de még a csomóknak bányába vagy asztagra való czélszerű rakását is szakértelemmel kell végezni. Alapul, tetőnek és oldalt, rosszabb minőségű dohányok tételnek.

A dohány minőségétől és anyagától függ a kazlaknak minő magasságban és szélességben való felrakása, az átforgatási idő meghatározása pedig a dohány minőségétől és a hőfokától is függ.

A tapasztalás arra tanított, hogy a magas hőfoknak hirteleni előállítására több esetben csak hasznára válik a dohányoknak, s czélszerűbb, mintha azt kisebb tömegben lassu tempóba át melegedni hagynánk és a többszöri forgatás által előidézett több hideg levegő befolyásával hőfokának kifejtésében meggátolnánk.

Az utóbbi eljárás mellett gyakran megszokott történni, hogy az így kezelt dohány megpenészedik, elveszti rugékonyságát és sokkal több meggy belőle kárba, mint a mennyi a nagy hőfok által ugyan abból kárba veszett volna. Ezen eljárásnál két alternatíva van, u. m. elrontani vagy tökéletessé tenni, az az, amelyik már annyira van, hogy romlásnak indult és más forma fermentálás által sem gyógyult volna ki, hanem a legjobb esetben is mindig csak mint romlott anyag szerepelne: hát az ilyen, a rohamos fermentálásnál teljesen is elromolhat ugyan, de többnyire az az eset fordul elő, hogy kifő és ez is megmarad, a többi nagy tömeg pedig egy tökéletes fermentáció ment keresztül, a mely a szint és anyagot egyenlővé tette.

En a bő nedvű dohányokat rendszeren vastag és nagy kazlakban szoktam fermentáltatni és ezen eljárásom mindig jónak bizonyult. Ezelőtt néhány évvel egyes beváltó hivatal részére is ajánlottam ezen eljárást, — s mint annak idején értesültem — nálók is sikerrel lett alkalmazva.

A dohánytermelők közül sokan, a fermentálást egyáltalán rossznak és károsnak mondják, (a mivel ugyan csak járatlanságukat árulják el) s jobbnak tartják a teljesen fermentálatlan dohányt és azt nevezik ők valódi szűz dohányoknak.

Ha ez így volna, akkor ugyan mi szükségé lenne az államnak és az egész világ dohánykezelőinek, hogy a dohányt oly sok költséggel fermentáltassák, és a mennyiséget annyira megkevesbítsék, mert tudni valót dolog, hogy a fermentálás által 16—18% kárba megy. De természetszerűleg meg se lehetne gátolni a fermentálást, mert mihelyt a dohány nagyobb tömegbe jön: önként forrásba megy át, sőt még a kisebb részlet is, csakhogy ez igen lassan és rendetlenül.

Igy tehát az, hogy a dohányt nem kell fermentáltatni: nagyon ferde dolog és téves felfogás.

Ha a dohányvastag és magas bányákban fermentáltatják, akkor szükségtelené válik a nagyon gyakori forgatása, amint azt a kisebb bányákkal okvetlen meg kell tenni, mert ezekben nem készül el oly hamar, s a külső levegővel nagyobb mérvben érintkezik mint a nagy kazlak, melyeknek belső tömege sokkal nagyobb és így előbb készül el.

A dohány fermentálásánál máskülömben igen eltérő egyik évi termés a másiktól, egyik vidéki a más vidékiéhez képest, — némely esztendőben a dohány rohamosan átmelegszik, különösen akkor, ha nincs kellően beszáradván, vagy nincs rendszeren

megérve, — ilyenkor több nedvességgel bír s hirtelen és nagyobb hőfokra emelkedik.

Midőn a dohány beszáradása akadálytalanul ment végbe és teljesen érett, akkor a fermentálás lassabb, — ilyenkor szerintem, még nagyobb bányákba kellene rakni a dohányt, a fermentálás szempontjából.

A rendes fermentálás a dohány színére csakis előnyösen hat, mert a tartalomdús zöld dohány csak barna lehet, — az árnyékban szárított szivarboríték-level, mely a termelőtől sötét zöld színben vagy legfeljebb barna piros színben lett beszálítva, ezek a fermentálás alatt megkapják azt a sötét barna színt, melyet azok igényelnek.

De a száraz, világos, teljesen megérett dohány nem veszti el a fermentálásban az őt megillető szint, csak egyenletesebb lesz. — Olyan világos színű dohányok melyek a fermentálás alatt megbarnulnak, esetleg megpenészednek, azok a kis bányában is csak ilyen sorsra jutnának, mert bennök van a mirigy, mely kifejtetlen és éretlen lehetett.

A fermentáló helyiségnek jó ventilációval kell bírni, hogy a képződő párák szabadon ellilhanassanak, nehogy azok cseppekké válva, a dohány bányákra vissza csepegjenek.

A légáramnak azonban túl nagymérvűnek nem szabad lenni, nehogy a rendes fermentációt megakadályozza.

A dohányjövődék országszerte ilyen czélszerű és megfelelő mennyiségű fermentáló helyiségekkel bír.

A dohány forgatása úgy történik, hogy az a része a bányának a mely felül volt, a forgatás alkalmával a fenékre kerül és viszont a melyik a fenékre volt az a bánya tetejébe jön.

A csomók a bánya közepében úgy helyzetnek el, a bánya kibélelése alkalmával, hogy azok a csomók, a melyek a közepébe jönnek, — végül vannak a bánya falnak illetve a levél hegyei vagy kocsányai a fal felé esnek, és pedig azért hogy az azokból kipárolgó részek egyenesen kihatolhassanak, mert ha keresztbe volnának, a kipárolgás meg lenne akadályozva, vagy az asztag belső részét támadná meg a túlbő nedv kipárolgása.

Az egészséges, jól kifejlett, érett sárga dohány, fermentálás közben sem veszti el szép aranyárga színét, és ezek közül csak azokra nézve szükségtelen, hogy nagyobb tömegben fermentáltassanak amelyek már a felfűzés előtt, még zölden, hosszosan füllesztettek, de amelyeknél ez nem történt meg, azok közbeszerű nagyságu bányákban fermentálhatók, sokkal helyesebben, mint alacsony, keskeny, apró bányácskákban, mert ezekben, inkább ki van téve a dohány annak, hogy megdohosodjék és megpenészedjék, — míg deszka formában meg szokott merevülni és úgy néz ki, mint a fagyott hal, soha ruganyos, hajlékony nem lesz, a kés alatt elporlik és szép vágást sohasem ad; — azért tehát ezeket is legjobb 35—40 foknyi hőség mellett, közep nagyságu bányákban fermentáltatni.

Daróczi Vilmos.

Levelezés.

I.

Kövachása, 1891. máj. 25.

Tekintetes szerkesztőség!

Van szerencsénk a dohány kiültetéséről következő tudósítást küldeni:

Miután a dohány termelésnél egyik főfaktoroknak azt tartjuk, hogy a termelőnek idejekorán szép és erős palántái álljanak rendelkezésére, annak idején minden előkészületet megtettünk, hogy ilyen alkalmas palántákhoz jussunk, de a márczius és április hónapokban bekövetkezett hideg ked-

vezőtlen időjárás ezen szándékunkat részben meghiusította; előnyösnek bizonyult, hogy minden kertésznek meghagyottuk, palántáját külön czirok kerítésével bekeríteni, ezáltal a hideg szelek nem tehettek annyi kárt a gyenge növényben, és már május első napjaiban elég erős — kiültetésre alkalmas — növények álltak rendelkezésünkre.

Május első felében a kiültetésnél igen sok vizet kellett hordatnunk, miután tartós szárazság uralgott, csak a hó második felében állott be a rég óhajtott eső, mely nálunk oly mértékben volt, hogy az utolsó kiültetés vízfordás nélkül lehetett eszközölni s 1—2 nap múlva az ültetés teljesen bevégeztek.

Reméljük, hogy a jobbra fordult időjárás mellett a dohány növény szépen befog állni és fejlődni.

Teljes tisztelettel:

Montagneisig.

Tüpió-Bicske, 1891. máj. 17.

Tekintetes szerkesztőség!

A Dohányuságot, mint dohánytermelő én is olvasván, a tek. szerkesztőségnek abban kifejezett azon óhajának engedve, hogy a palánták állásáról és az ültetésről minél több vidékről kaphasson tudósítást: van szerencsém értesíteni, hogy nálunk is, daczára a márczius és áprilisi kedvezőtlen zord időjárásnak, a palánták rendkívül rohamosan fejlődtek a májusban beállt melegséggel, úgy hogy vetés idejétől 2 hónapra vagyis márcz. 15-től május 15-ig ültethető lett s főleg a mely ágyban kissé ritkásan kelt, gyönyörű erős, vastag palánta van.

Csakhogy attól tartunk, hogy a nálunk uralkodó nagy szárazság miatt sok után ültetést fog kivánni, a mi nálunk annyival inkább is terhes, mert többnyire fennsikon termelünk, a vizet mind kocsin, hordókban kell hordanunk az ültetéshez.

Ha azonban esőt kaphatunk, a mihez reményünk van, mert igen szépen kezd borongni, úgy hisszük, hogy e hó végéig készen leszünk az ültetéssel.

Tisztelettel

Szilágyi József
közbirtokos.

III.

Tordán, 1891. máj. 13.

Tekintetes Szerkesztő ur!

A múlt évben Bécsben tartott gazdasági és erdészeti kiállításáról, az egyes hírlapokban, többi között a „Magyar Dohányuság”-nak múlt évi 14-ik számában is közöltem, hogy a szegedi körzetből kitűnő szivarborítékaimért, de főleg okszerű dohány termelésemmé méltatásául elismerő oklevéllet lettem kitüntette.

Minthogy azonban eddig sem elismerő oklevelet, sem másnemű értesítést nem kaptam kezemhez, bátorodom tekintetes Szerkesztő urtól felvilágosítást kérni, vajjon mért nem lett nekem az elismerő okmány kézbesítve? vagy legalább mért nem lettem kitüntetésemről hivatalosan értesítve?

Nagyrabecsülésém nyilvánítása mellett maradtam őszinte tisztelelő:

Berger Mathild.

IRODALOM.

„A kertészet általános kézikönyve, Irta: Jäger H. A negyedik bővített kiadás után fordította: Benes János, az orsz. magy. kertészeti egyesület titkára és a „Kertészeti lapok” szerkesztője. — A 700 oldalra terjedő, 253 fametszvényvel díszített, igen hasznos és becses művet, mely a kertészkedés minden ágában biztos tájékozást nyújt, s a hazai viszonyaink közt olyannyira szükséges kertészkedésnek megkedveltetését és gyakorlati elterjedését van hivatva előmozdítani, melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Megrendelhető az „Atheneum” könyvkiadó rész, társulatnál.

„Magyar utazó kereskedő“ című lap indult meg, a magyarországi kereskedelmi utazók egyesületének kiadásában. Az eddig megjelent és hozzáak beküldött két számból arról győződünk meg, hogy ezen lap megindítása életrevaló, lélegző vállalat, mert a már erősen megszaporodott kereskedelmi utazók különleges érdekeinek előmozdítása és képviselése kétségkívül a külön organum által érhető el legjobban; — s ha e mellett — amit egyik főczéljál tűzött ki — a kereskedelmi teljes megmagyarosítása és a kereskedelmi utazók körében, úgy testületileg mint egyénként, az üzleti szoliditás és megbízhatóság szellemének hirdetője és zászlóvivője leendő: úgy örömmel és őszinte szívből kívánhatunk szerencsét az új lap pályafutásához. — A lap szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapestben, V. Erzsébet-tér 3. sz. a. van. Ára egész évre 4 ft.

Kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet.

124/1891. szám.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY,

A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet igazgatósága a tanintézet konvinktusában az 1891/92-ik tanévben betöltendő 8 állami alapítványi ösztöndíjas (ingyenes) helyre ezennel pályázatot hirdet.

Ezen helyek a tanintézetbe belépendő 1-5 éves hallgatóknak vannak első sorban fenntartva.

Ezen helyeket az alapítvány értelmében kizárólag csak az erdélyi régi megyékben (a tulajdonképeni erdélyi megyékben s a volt „kapcsolt részekben“ azaz a volt Kraszna-, Középs-Zsolnok- és Zarándmegyékben és Kővárvidéken) született, iskolai tanulmányait sikeresen végzett, vagyontalan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetben lakás, fűtés és világításból, a folyamodó által hozandó ágy és törülköző-neműek mosatásából, esetleg ingyenes gyógykezelésből.

Ezen helyekért való bélyegmentes folyamodványokhoz melléklendő:

1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi, vagy reálisiskolai osztályról, vagy a kereskedelmi iskola (akadémia) vég bizonyítványa. A kik több osztályt végeztek, vagy érettségi vizsgát tettek, előnyben részesülnek.

2. Keresztelő levél, a születési hely s betöltött 16 éves kor igazolására.

3. Szegénységi bizonyítvány.

4. Orvosi bizonyítvány az egészséges, ép testek és a himlő elleni védőoltás igazolására.

5. Szülői vagy gyámi nyilatkozat, hogy a folyamodó részére a szükséges kerti készletek (4 ft érték) beszerezettek s 5 ft biztosított. 10 ft felvételi tandíj és 2 ft olvasótermi díj érteke letétetik.

A folyamodványok f. év július hó 15-ig a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához Kolozs-Monostoron, posta ugyanott benyújtandók.

A tanintézetre különlakó hallgatók is felvételtnek s számukra a beiratkozási határidő f. év október 1-10-ig tart.

Az intézeti „Szabályzatokat“ kívánatra megküldi az igazgatóság.

Kolozs-Monostor, 1891. év május hó 6.

Vörös Sándor,
igazgató.

VEGYESEK

— **Kedvező időjárás** jelentenek az ország különböző dohányművelési vidékeiről, s jól esik hallanunk, hogy a munka általában rendes folyamatban van. — Lapunk barátaai e t. előfizetőink közül számosan felkeresnek bennünket becses tudósításaikkal, de — őszintén szólva — legjobban elvárnánk az egyes magán minta- és kísérleti telepek, főképen pedig az állami és a dohányjövédék által felállított kísérleti és minta telepek igen tisztelt kezelőitől, hogy a dohánykezelés körül felmerülő érdekesebb jelenségekről, vagy legalább csak a rendes kezelés egyes mozzanatairól, lapunkat

időnként értesíteni sziveskednének. — Meg vagyunk róla győződve, hogy ez nem útköznek össze a dohányjövédéki központi igazgató úr akaratával; — tehát annyival inkább is kérjük az illető t. urakat, hogy ha már nem is a lap iránti tekintetből, de mindenesetre a hazai dohányművelés ügyének érdekében, lapunkat — a jelzett értelemben — becses tudósításaikkal mielőbb felkeresni méltóztatassanak. Szerkezettő.

— **Az egyiptomi szivarkák**, melyek május hó 1-én lettek forgalomba bocsátva már is közkedveltségűek és nagy kelendőségnek örvendenek.

— **Dohányszállítás.** Kincstári nyers dohánynak magyar állomásokról Ausztriába, valamint üres, használt dohány-göngyöletnek megfordított irányban való közvetlen szállítására, junius 1-től 1892. május hó 31.-éig való érvénytel, az osztrák-magyar vasuti kötelekben, kivételes díjazás lép életbe. Megszereshető a részveszteséknél.

— **Gazdasági fakultás a kolozsvári egyetemen.** Vörös Sándor, a k. monostori gazd. tanint. igazgatója, az erdélyi gazdasági egyesület ülésén azon eszmét pendítte meg, hogy hazasék javaslatba a kormány előtt, a kolozsvári egyetemen egy gazdasági fakultás felállítását, hol végzett gazdaságaink a legfelsőbb gazdasági és jogi tudományokból is kiképezést nyerének, — ami ha megvalósulna, a k. monostori gazdasági tanintézetet ez ország legfelsőbb gazdasági szakoktatási forumává emelne.

A telivér csikók árverése — melyet a magyar Tattersall-egylet, május 17-én, most rendezett első ízben — minden várakozáson felül sikerült. A fővárosban tartózkodó magyar és osztrák sport férfiak teljes számmal jelen voltak s egy-egy jobb telivér csikónál ugyancsak felverték az árakat. Legdrágábban kelt el a monostori ménes egy pejmenje, melyet báró Springer Gusztáv 10,900 frton vett meg.

— **A baromfi-kiállítás** rendezéséért elismerés illeti a baromfitenyésztők országos egyesületét, mert a városigényben rendezet és május 17-én megnyitott érdekes és tanulságos kiállítás méltán keitheti fel a közfigyelmet ama — nálunk eddig meglehetősen elhanyagolt — kérdésre, hogy baromfi vagyis szarvasállat tenyésztésünk minél nagyobb lendületet nyerjen, — mint-hogy hazai baromfitenyésztésünk jelenleg még alig fedezi a belső szükségletet, holott más országokban, a termelőknél a biztos kivétel által tetemes hasznót hoz és nagy összegeket jövedelmez.

— **Agyag-, cement-, aszfalt és kőipar-kiállítás** nyit meg május 23-án, a budapesti kereskedelmi múzeum városligeti iparcarnokában. A kiállítás czélya: egyrészt tájékoztatni a hazai közönséget, hogy e téren mit tudunk nyersanyag és félgyártmányok tekintetében mint hazait felmutatni, másrészt alkalmat nyújtani az iparosoknak, hogy a külföld által e téren elért eredményekkel könnyen megismerkedhessenek. A kiállításról a kereskedelmi múzeum katalogust fog kiadni, amely — bevezető tanulmány után — a hazai agyag-, cement-, aszfalt és kőipar jelen állását behatóan fogja ismertetni.

— **Vadértékesítő szövetkezet** alakult a fővárosban, melynek czélya: a vadnak biztos és jó piacot szerezni, s az eladást eszközölni. A szövetkezet élén ismert nevű kiváló nyírbirtokosok állanak. Aki 100 ft értékű vad évenkénti szállítására kötelezi magát s ennek 10 százalékát, az az tiz forintot üzleti betétül befizeti: az beléphet tagul a szövetkezetbe.

— **A biharmegyei gazdasági egyesület**, Nagyváradon, f. é. szeptember hó 19-én és 20-án ügött és lövésnyeket rendez. A program igen érdekesnek ígérkezik.

— **A temesvári kiállítás** július 19-én nyitnak meg és Szeptember 30-áig fog tartani. A kiállításra elfogadott tárgyak, junius 10.-20. közti időben, költségmentesen küldendők be a kiállítási bizottsághoz.

KÉRELEM. A m. kir. dohánybe-

vezető felügyelő, dohánybe-
váltó felügyelő, dohánybe-
váltó hivatal. — Debreczen. A reklámot lapot elküldtök. Nem tudjuk megfejtetni, miként tévedhetnek el egyes számok a postán! —
M. M. és fia kasszaperi gazdasága. Szives köszönettel vettük becses tudósítását. Később ismét kérni fogjuk.
Ménesbirtok Igazgatóság. — Mezőhegyes. Nagyon érdekelnek az ottani palánta állás és kiültetés eredménye. Igen kérnénk ezek szives közlését.
S. S. — Pusztá-Ecsög. Kimerítőbb értesítést kérünk, b. cses igérete folytán.
Z. S. — Sármón. Értesültetvünk jó palánta állásáról. Ki van-e már ültetve és miként áll?
Gazdasági tanintézet. — Debreczen,
" Kassa,
" Kolos-Monostor,
" Magyar-Óvár.
Az idei dohány-termelési kísérletének eredménye s általában a termés minden jelentékenyebb mozzanata felől igen kérünk mind bővebb és gyakoribb becses tudósításokat.
Báró Edelsheim-Gyulay uradalma. — Zaránd
Fogaras ménes uradalmi igazgatóság.
Herezogi uradalom. — Kis-Jenő,
" Vacs,
Uradalmi iroda — Zombolya.
Uradalom. — Nagy-Iratos,
" Pusztá-Poó,
" Mihálytelek,
" Pusztá-Szanda,
" Torontál-Torda,
" Pusztá-Taskony,
" Ötvöcs,
" Sárospatak,
" Torontál-Torda.
stb. tekintetes uradalmi tisztségűeket igen szépen felkérjük, kegyeskedjenek a dohány állásáról lapunkat időnként értesíteni.

Szerkesztői üzenetek.

M. k. dohánybevéltő hivatal. — Debreczen. A reklámot lapot elküldtök. Nem tudjuk megfejtetni, miként tévedhetnek el egyes számok a postán! —

M. M. és fia kasszaperi gazdasága. Szives köszönettel vettük becses tudósítását. Később ismét kérni fogjuk.

Ménesbirtok Igazgatóság. — Mezőhegyes. Nagyon érdekelnek az ottani palánta állás és kiültetés eredménye. Igen kérnénk ezek szives közlését.

S. S. — Pusztá-Ecsög. Kimerítőbb értesítést kérünk, b. cses igérete folytán.

Z. S. — Sármón. Értesültetvünk jó palánta állásáról. Ki van-e már ültetve és miként áll?

Gazdasági tanintézet. — Debreczen,
" Kassa,
" Kolos-Monostor,
" Magyar-Óvár.

Az idei dohány-termelési kísérletének eredménye s általában a termés minden jelentékenyebb mozzanata felől igen kérünk mind bővebb és gyakoribb becses tudósításokat.

Báró Edelsheim-Gyulay uradalma. — Zaránd
Fogaras ménes uradalmi igazgatóság.
Herezogi uradalom. — Kis-Jenő,
" Vacs,

Uradalmi iroda — Zombolya.
Uradalom. — Nagy-Iratos,
" Pusztá-Poó,
" Mihálytelek,
" Pusztá-Szanda,
" Torontál-Torda,
" Pusztá-Taskony,
" Ötvöcs,
" Sárospatak,
" Torontál-Torda.

stb. tekintetes uradalmi tisztségűeket igen szépen felkérjük, kegyeskedjenek a dohány állásáról lapunkat időnként értesíteni.

Gróf Gyürky Abrahám. — Kis-Terence.
Gönczy Pál ny. Államtikár. — Karacsónád
Goldberg M. — Egres-Káta,
Guttman A. — Zsáka,
Kállay Lipót. — Napkor,
Komlós A. — P.-Kakasszék,
Kerényi F. — Tarna-Méra,
Kohner testvérek. — Sárberék
Krausz M. — Bezdéd,
Gr. Keglevich. — Egres-Káta,
Karsay Albert. — Hatvan,
Kállay György. — Kálló-Semjén,
Klobuszky István. — Monost.-Pályi,
Klein Aladár. — H.-Szt.-György,
Kellner Károly. — Debreczen,
Kusztler H. — Szele,
Kardos Ignác. — J.-Apáti,
Gr. Károlyi Gyula. — Nagy-Szénás,
Kaufmann A. — Csenger,
Kellner B. — Tenk,
Kaufmann S. — Pankota,
Kövér Pál. — Battonya.

stb. stb. nagytermelő urakat, lapunk igen tisztelt előfizetőit, bátorodunk színtén felkérni az iránt, hogy dohányműveléséről, lapunkat értesíteni méltóztatassanak.

Bleyer Gyula urak. — P.-Mikébuda. Több-szori sürgetés daczára, még mindig nem kapunk felvilágosítást a „puskapor forma új divatu ellenség“, vagyis a szapora kis fekete orma műlétéről. Pár napra igéretet a vizsgálat eredményét, — levélbelleg azonnal tudatjuk.

B. M. — Tordán. A bécsi gazdasági és erdészeti kiállításra, kintőn szivarborték és oszkerő dohánykezeléséről, a többiek közt, csakugyan elismerő oklevélben lett kitüntetve, — de a mennyiben azt akkor idejében nem reklámálta, most már — azt hiszük — elkésett vele. Különbön levélbelleg kérdést lehetne tenni a volt kiállítási-bizottsághoz.